

Itä-Suomi

Aluehallintovirasto

Opiskeluhuollon vaikuttava ja tehokas ohjaus lapsilähtöisesti

HYKS-alueen VIP-ohjaus- ja palveluverkoston 5. verkostopäivä

7.5.2019
Sibeliustalo
Lahti

Kari Lehtola
Opetustoimen ylitarkastaja
Itä-Suomen aluehallintovirasto

Opiskeluhuollon perusrakenteet

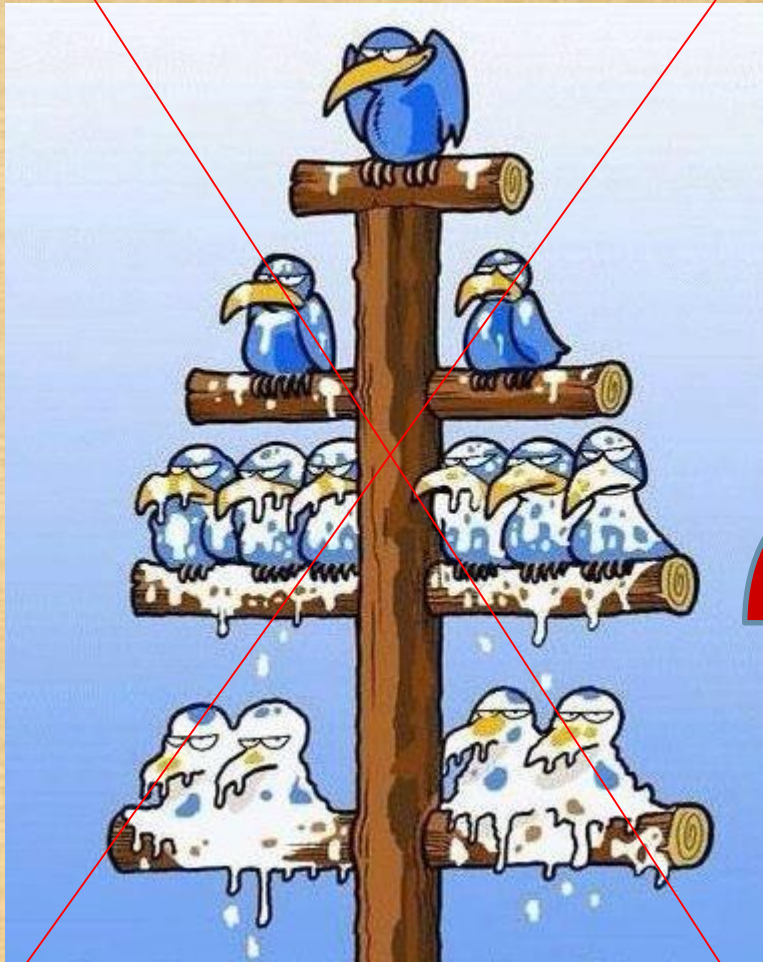

	OPISKELUHUOLLON SUUNNITELMIA	OPISKELUHUOLLON RYHMIÄ (monialaisia)
KUNTA	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Paikallinen opetussuunnitelma Opiskeluhuollon käsikirja	<u>Opiskeluhuollon ohjausryhmä</u> ➤ Aidosti poikkihallinnollinen SI – SO – TE➤ Aktiivinen ohjaus- ja kehittämisote➤ Konkreettinen ja suunnitelmallinen toimintastrategia ja –tapa➤ <u>Hyvinvointityön vaik.arvioinnissa sekä työn kohdentamisessa TIEDOLLA JOHTAMINEN</u> (THL, TEAviisari, SOTKANet, LTH (> 4-v.), OPH, nuoriso-barometrit, Tilastokeskus, oma tietotuotanto, muu)
OPPILAITOS	Oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma Opiskeluhuollon vuosisuunnitelma	<u>Opiskeluhooltoryhmä</u> (tai muu tehtävään soveltuva monialainen oppilaitoskohtainen ryhmä) ➤ Ennaltaehkäisevä hyvinvointityö sekä kasvu- ja oppimisympäristön kehittäminen➤ yhteisöllinen opiskeluhoolto
OPISKELIJA	Opiskeluhooltokertomus	<u>Monialainen asiantuntijaryhmä</u>

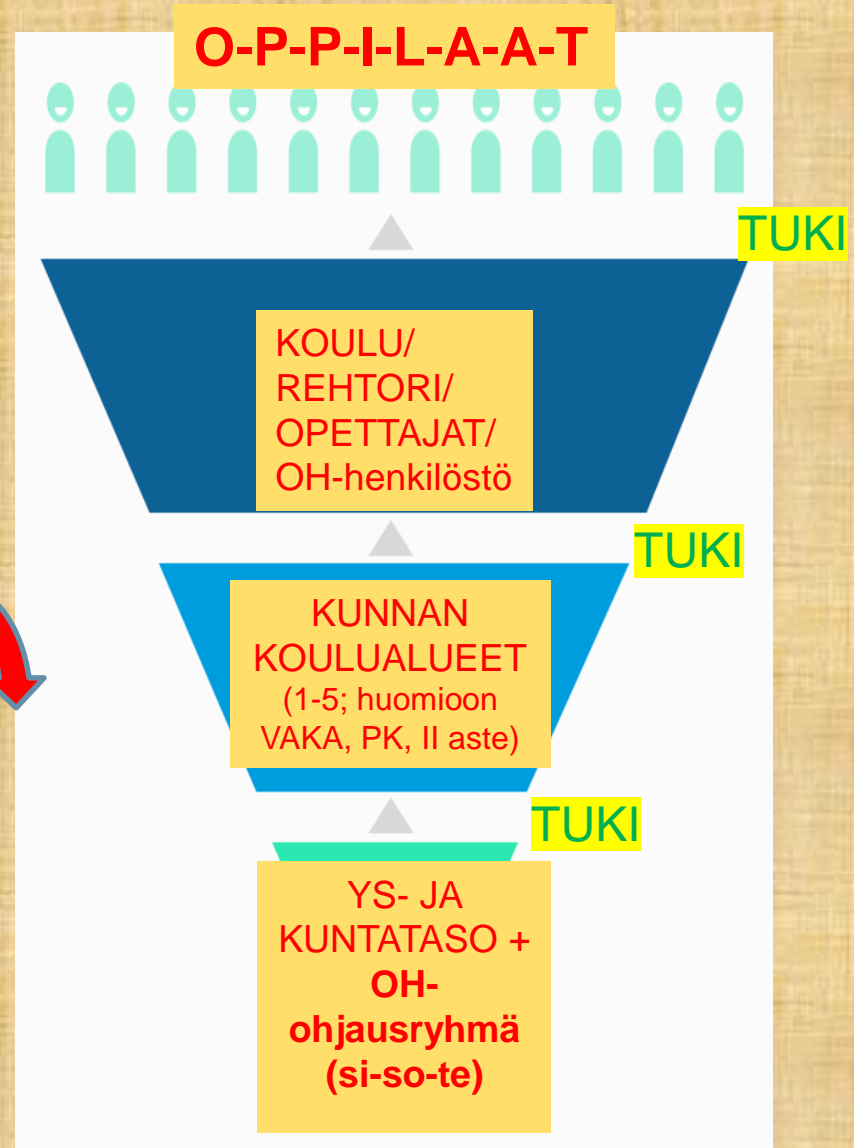

KETÄ VARTEN ME – **SISOTE** henkilöstö – OLEMME OLEMASSA / TEEMME TYÖTÄMME?

CC fair use: fotoshumor.com

LOS - YK:n lapsen oikeuksien sopimus

ollut voimassa 28 vuotta

Suojelu

Protection

Palvelut ja toimeentulo

”Riittävä osuus yhteisistä voimavaroista”

Provision

Osallistuminen

Participation

- SYRJIMÄTTÖMYYS
- LAPSEN EDUN HUOMIOONOTTAMINEN
- ERITYISEN HUOLENPIDON VAATIMUS

Haaste Suomelle 2040:
Lapsi- ja perhemyönteinen yhteiskunta

Tutkimuksesta nousseita hyvinvoinnin osa-alueita

Osallisuus

Oppiminen

Ihmis-suhteet

Turvallisuus

Terveys

Syntyvyys

Kokemus- ja asiantuntijatieto, kuulemisista saatu tieto

Lapsen ihmisoikeudet ja niihin liittyvät kansainväliset sopimukset ja kansalliset säädökset

Lapsen etu, lapsen mielipiteen huomioiminen, yhdenvertaisuus, lapsen hyvä elämä

Johtamisen keinot: kohti hyvinvoinnin ja oppimisen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta

Lapsen oikeuksiin ja tietoon perustuva hallinto ja päätöksenteko

- lapsivaikutusten arviointi
- lapsibudjetointi
- hyvinvointitieto ja palvelutieto
- lasten ja nuorten osallisuus
- verkostojohdaminen

Lapsi- ja perhelähtöinen toimintakulttuuri

- yhteinen lapsikäsitys
- kehitysyhteisöjen merkitys
- palvelut ja tuet lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin
- perheen kokonaishyvinvointi
- kohtaamisen ja vuorovaikutuksen laatu

**Visio:
Lapsi- ja perhemyönteinen yhteiskunta**

- 1** Jokaisen lapsen ja nuoren elämässä on läheisiä ja turvallisia aikuisia, jotka toimivat lapsen parhaaksi
- 2** Jokainen lapsi, nuori ja vanhempi/ huoltaja on osa yhteisöjä, tuntee kuuluvansa niihin ja voi vaikuttaa niihin toimillaan
- 3** Perheiden yhdessä viettämä aika lisääntyy ja koetaan myönteiseksi
- 4** Lasten ja nuorten kaverisuhteet vahvistuvat ja yksinäisyys vähenee
- 5** Jokaisella lapsella ja nuorella on oma jatkuvan kasvun ja oppimisen polku, joka huomioi yksilölliset erot
- 6** Ihmisillä on mahdollisuus toivomaansa lapsimäärään
- 7** Lapsiperheiden köyhyys vähenee

**UUDET LAPSI- JA PERHEPALVELUT
TARJOAVAT SOPIVAA TUKEA OIKEAAN
AIKAAN JOKAISELLE LAPSELLE,
NUORELLE JA PERHEELLE**

Toimintakulttuuri uudistuu

**PAINOPISTE
EHKÄISEVIIN
PALVELUIHIN JA
VARHAISEN
TUKEEN**

Kustannus-
tehokkaammat ja
vaikuttavammat palvelut

Lapsen etu ja
vanhemmuuden
tuki etusijalla

**LAPSI- JA
PERHELÄHTÖISYYS
OHJAA MUUTOSTA**

Lapsen oikeudet ja etu
Perheiden monimuotoisuus
Voimavarojen vahvistaminen

TAUSTALLA ON TIETO

Tietoa tuotetaan
kattavasti lasten
ja perheiden
hyvinvoinnista
ja palveluista

Tietoa hyödynnetään
päättöksenteossa
ja palveluiden
kehittämisessä

**MUUTOS TEHDÄÄN
YHDESSÄ!**

Muutos toteutetaan
yhdessä
maakuntien
kanssa

Eri alojen
ammattilaiset
toimivat
yhteistyössä

Varhaiskasvatus,
koulu ja oppilaitos
tukevat lapsen ja
nuoren hyvinvointia

Mukana järjestöt
ja seurakunnat

Erityispalvelut
helposti saatavilla

Verkossa on saatavilla
lisää palveluja

Parasta palvelua
on lapsen, nuoren ja
perheen kohtaaminen

Perheiden tarpeet
ohjaavat palveluja

**Perhekeskus lähellä
lasta ja perhettä**

Lapsi- ja
perhepalveluiden
muutosohjelma

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ

Opetus- ja
kulttuuriministeriö

THL

Voitaisiinko myös **Kymenlaaksosta** tehdä **LAPSIYSTÄVÄLLINEN MAAKUNTA** – entä oma kotikuntasi?

- mm. Etelä-Karjala, Päijät-Häme ja Uusimaa ovat jo tällaisia pilottimaakuntia!

✓ Lastensuojelulaki (2007)

- Korostuu ennaltaehkäisevä lastensuojelu (vrt. uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki > voimaan 1.8.2014):
 - Edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia (3 §).
- Lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu (4 §).
- Lasta tai nuorta koskevaa päätöstä tehtäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen tai nuoren mielipiteeseen ja toivomukseen (5 §).
- Kunnan on edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä (7 §).

*Huomaa myös uusi **NUORISOLAKI** (2016) 2 §: ... edistettävä nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista... parannettava nuorten kasvu- ja elinoloja. Taattava osallisuus.*
- Kunnan laadittava lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kerran 4 vuodessa. Se on otettava huomioon joka vuosi talousarviota ja – suunnitelmaa laadittaessa (12 §).

✓ Kuntalaki (2015)

1 §: Kunnan tulee **edistää asukkaidensa hyvinvointia** ja kestävästä kehitystä alueellaan.

7 §: Kunta hoitaa **itsehallinnon** nojalla itselleen ottamansa ja sille laissa säädetyt tehtävät.

> huolehdittava **palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta** (8 §)

> voi tuottaa **itse, yhteistyössä muiden** kuntien kanssa tai hankkia palvelut **muualta** (9 §)

**AINA LAPSILÄHTÖISESTI – ei organisaatio
tai esim. koulurakennus edellä, vaan LAPSI EDELLÄ**

Valtio valvoo kuntien toimintaa aluehallintovirastojen kautta (10 §).

✓ Perusopetuslaki (1998)

2 §: Opetuksen tulee edistää **sivistystä** ja

tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä oppilaiden **edellytyksiä osallistua** koulutukseen. - -

On turvattava riittävä **yhdenvertaisuus** koulutuksessa **koko maan alueella**. (vrt. perustuslaki: ehdoton syrjintäkielto esim. riippumatta oppilaan asuinpaikasta; vrt. termi ”LÄHIKOULU”)

3 §: Opetus järjestettävä **ikäkauden ja edellytysten mukaisesti** siten, että se edistää oppilaiden **tervettä kasvua ja kehitystä**. Tulee olla **yhteistyössä kotien** kanssa.

15-18 §: **OPS + 3-portainen tuki + erityiset opetusjärjestelyt**

30 §: **Oikeus saada OPS:n mukaista opetusta ja riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä**

31 §: OPPILASHUOLTO > oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (2013)

29 §: OPETUKSEEN OSALLISTUVALLA ON OIKEUS TURVALLISEEN OPISKELUYMPÄRISTÖÖN.

- > Opiskeluympäristön tulee olla turvallinen niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisestikin.
- > 29 § asettaa opetuksen järjestäjälle kokonaisvastuun oppilaiden kaikkinaisesta turvallisuudesta (koskee myös koulukuljetuksia; tietyin edellytyksin myös koulumatkoja).

Opetuksen järjestäjän edustajat (so. koulun tai hallinnon edustajat) toimivat virkavelvollisuuksiensa vastaisesti, jos toimenpiteet eivät

edistä OPPILAAN TERVETTÄ KASVUA TAI HYVÄÄ OPPIMISTA.

(so. koulun perustehtävä)

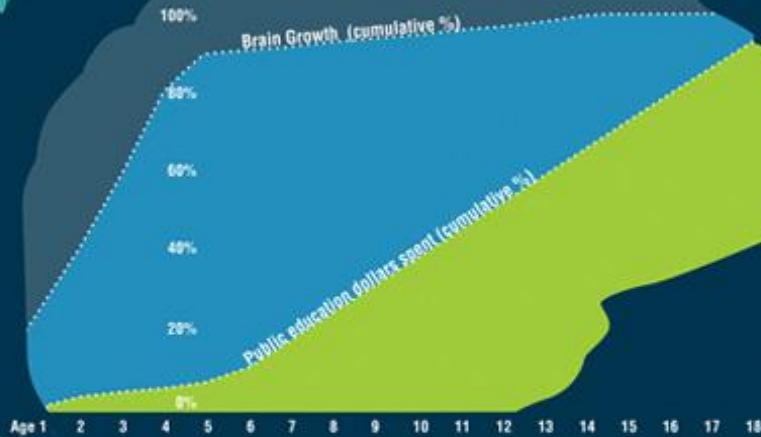
- > perusopetuksessa siis myös koulukuljetukset ovat osa koulun toimintaa > kuljetukset on järjestettävä hyväksytyjen kasvatustavoitteiden mukaisesti

Perusta on tärkein!

LONG ISLAND INDICATORS

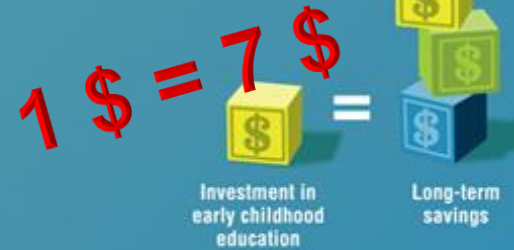
Starting Smart

KOULUTUS ON MYÖS TUOTTAVA SOTE-INVESTOINTI

85% of brain development occurs before the age of 5, but only 14% of public education dollars are spent on early childhood education in the U.S.

Every \$1 invested in early childhood education can save \$7 in the long-term through reduced costs associated with remedial education, criminal justice and welfare payments.

A recent report by *America's Edge* showed that for every \$1 invested in early education in New York State an additional \$1.86 is generated in economic activity. On Long Island, that number is \$1.92.

Sources: America's Edge, Rand Corporation and the National Institute for Early Education Research

✓ Varhaiskasvatus – tärkein ja tehokkain vaihe kasvun ja oppimisvalmiuksien tukemisessa/korjaamisessa

- ✓ - Suomalainen päivähoito koostuu **hoidosta, kasvatuksesta, ja opetuksesta**, jotka tukevat lapsen **tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista**.

- ✓ Varhaiskasvatuslaki (2014; voimaan 1.8.2015)

> **varhaiskasvatussuunnitelman perusteet** (2016; Valtioneuvoston asetus, käyttöön 1.8.2017; sis. mm. henk.koht. varh.kasv.suunnitelman)

> Monet oppimisvaikeuksia aiheuttavat tekijät voidaan tunnistaa jo päivähoidossa tai esiopetuksen aikana. Mitä aikaisemmin oppilas saa tukea, sitä paremmin vältetään vaikeuksien lisääntyminen ja kasautuminen. On myös tärkeää turvata tuen saumaton jatkuminen lapsen siirtyessä päivähoidosta esiopetukseen, esiopetuksesta kouluun ja koulunkäynnin eri vaiheissa... **ehyt kasvu- ja oppimispolku**.

- ✓ **Lapsen (lapsiperheen) polku alkaa NEUVOLASTA > alkakoon myös lapsen kasvua tukeva YHTEISTYÖ sieltä**

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen sekä
Lastensuojelun keskusliiton julkaisu 2012:

”Miten lastensuojelun kustannukset kertyvät”:

 Korjaava hyvinvointityö on kymmenen (10)
kertaa **kalliimpaa** kuin
ennaltaehkäisevä hyvinvointityö.

- Esimerkiksi jos päihde- ja rikoskierteeseen ajautunutta poikaa pystyttäisiin auttamaan lastensuojelutarpeen selvityksen jälkeen erityisnuorisotyön, päihdepsykiatrisen poliklinikan ja koulun yhteistyön avulla, maksaisi se 200 - 5 500 euroa.
- Kriisiytynyt tilanne, joka johtaa kiireelliseen sijoitukseen ja huostaanottoon nostaa kustannukset moninkertaisiksi. Vuoden sijoituksen jälkeen kustannukset olisivat jo 159 000 euroa.
- Vertaamalla vaihtoehtoisten palvelupolkujen kustannuksia, voidaan nähdä kuinka suuriksi kustannukset muodostuvat, jos ongelmien ennusmerkkejä ei tunnisteta ja tukea anneta silloin, kun se olisi kustannuksiltaan maltillista.

 **LAPSILÄHTÖINEN SEKÄ LAADUKAS JA KOHTUULLISESTI
KAIKKIEN LASTEN SAAVUTETTAVISSA OLEVA LÄHIKOULU JA
TUKI ON ENNALTAEHKÄISEVÄÄ HYVINVOINTITYÖTÄ
TUOTTAVIMMILLAAN**

Rahanäkökulma mitä ihmisille – lapsille – aiheutettujen ongelmien korjaaminen merkitsee... muutamia esimerkkejä:

- yksi hoitopäivä lasten ja nuorten psykiatrisella osastolla... **720 €/ hoitovuorokausi**
 - > yksi 3 viikon hoitajakso **14 860 €**
 - > **mielenterveydeltään häiriintyneen lapsen** hoito- ja lääkekulut ovat runsaat **1 000 000 €**, kun psykiatrisia hoitoja on 10 vuotta.
- 1 syrjäytynyt nuori hoitokodissa = **100 000/ vuosi**
 - > **Kriminalisoituneen lapsen** 5 vuoden koulukoti ja 10 vuoden vankilajaksot maksavat n. **1 milj. €**
 - > **Käytöshäiriöiset** maksavat yhteiskunnalle **10 kertaa enemmän** kuin ei-käytöshäiriöiset
 - > Kuntien **huostaanottokustannukset** ovat nousseet yli **800 M€** (vrt. VO amm.koul. = n. 800 M€)
- 1 syrjäytynyt yhteiskunnalle kaikkinaensa = **yli 1 000 000 €**

MUTTA: Koulutus investointina (verifioidut kansainväl. tutk.)

1 \$ > 2 \$ - lyhytaikainen varma tuotto-odotus

1 \$ > 17 \$ - pitkäaikainen varma tuotto-odotus

Nähdään, mitä helposti käy, kun talouselämässä päästetään välinearvot sekoittamaan inhimilliset päämäärät – **Väärät säästöt tulevat kalliiksi – niin taloudellisestikin kuin inhimillisestikin.**

Poisopittavaa opiskeluhuoltoryhmän työskentelyssä

Opiskeluhuoltoryhmä **EI**

- Kokoonnu kerran lukukaudessa
- Käsittele yksittäistä opiskelijaa koskevaa opiskeluhuollollista asiaa (edes suostumuksella)
- Käsittele opiskelijan pedagogisen tuen arviointiin tai järjestämiseen liittyviä asioita
- Koordinoi monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelyä opiskelijakohtaisesti
- Koordinoi opiskeluhuollon palveluiden tekemää asiakastyötä
- Käy läpi luokkia opiskelijakohtaisesti
- Unohda kokoonpanostaan opiskelijoita ja vanhempia

Yhteisöllinen työ kuuluu koulun rakenteisiin ja arkeen

- Johtokunta
- Johtoryhmä/ -tiimi
- Koulun muut tiimit (opettajien tiimit, luokkatasotiimit, ainetiimit, jne.)
- Työryhmät / kehittämissryhmät
- **Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä**
- Kriisiryhmä
- Oppilaskunnan hallitus
- Vanhempainyhdistys
- Ja niin edelleen....

- sairaalakoulut
- laituskoulut
- koulukodit
- ☾ Valteri

VIP-verkoston toiminta-alueet mukailevat kaatuneen sote-uudistuksen yhteistyöalueita.

/ Kartan tekninen toteutus Laura Pursiainen.

VIP-verkoston ja **LAPE-muutosohjelman** yhteistyö (liittyy myös kehittämisehdotus 8)

LAPEssa tavoitteena on perustaa viidelle sote-alueelle verkstorakenteiset **lasten, nuorten ja perheiden palveluiden osaamis- ja tukikeskukset.**

Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä

Imatra, Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti, Savitaipale ja Taipalsaari

Askola, Espoo, Hanko, Helsinki, Hyvinkää, Inkoo, Järvenpää, Karkkila, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Lapinjärvi, Lohja, Loviisa, Myrskylä, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Porvoo, Pukkila, Raasepori, Sipoo, Siuntio, Tuusula, Vantaa ja Vihti

Kouvola, Kotka, Hamina, Iitti, Pyhtää, Miehikkälä ja Virolahti

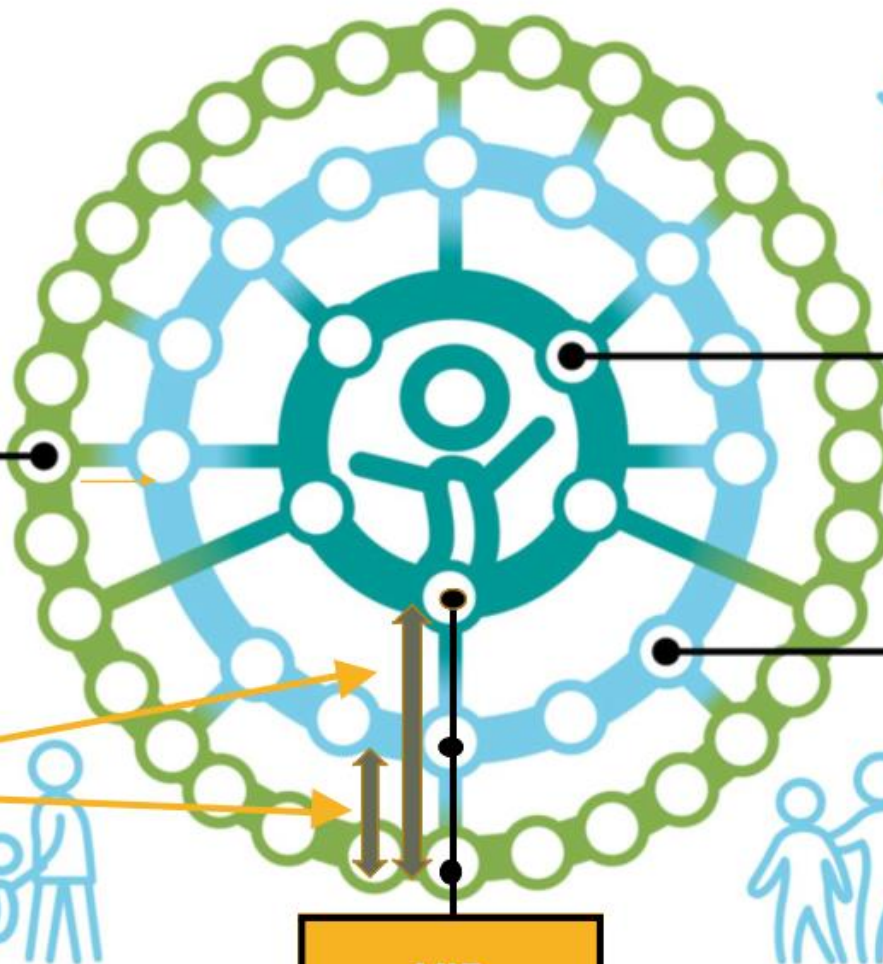

Matalan kynnyksen palvelut

- Perhekeskukset
- Varhaiskasvatus ja koulu
- Järjestöt ja seurakunnat

Palveluita tarjolla kaikille lapsille, nuorille ja perheille

Vaativaa erityistä tukea tarvitsevan oppilaan palvelupolku

Palveluita vaativinta tukea ja hoitoa tarvitseville lapsille, nuorille ja perheille

OT-keskukset ja verkostot

- Asiantuntijatyöryhmät, yksiköt ja -verkostot
- Konsultaatiot ja liikkuvat palvelut
- Tutkimus, kehittäminen ja koordinaatio

Erytystason palvelut

- Lastensuojelu
- Erikoissairaanhoido
- Muut erityistason palvelut

Palveluita erityistä tukea ja hoitoa tarvitseville lapsille, nuorille ja perheille

VIP

Vaativan erityisen tuen verkoston palvelut

Pedagogisia palveluja yleisellä, vaativalla ja erityistasolla

Alkuperäinen kuva: Sosiaali- ja terveysministeriö

YHDESSÄ!

- Pro Lapsi

Maan ja alueiden
kestävän
tulevaisuuden
puolesta!

Kari Lehtola

opetustoimen ylitarkastaja, Itä-Suomen aluehallintovirasto

kari.lehtola@avi.fi , puh. 040 505 0740, www.avi.fi/ita